

- Vi var tvungna att

I Nicaragua har man 2005 firat 25-årsminnet av den stora alfabetiseringskampanjen 1981-82, alltså av ett av revolutionens allra första åtaganden.

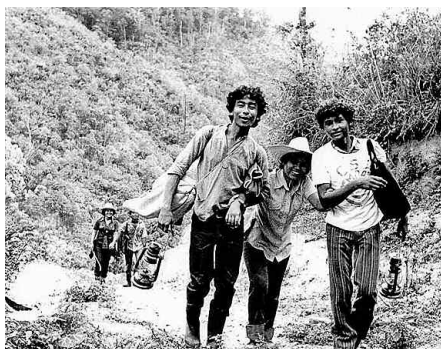
Denna kampanj kom, enligt Unescos beräkningar, att resultera i att analfabetismen reducerades till bara tolv procent från att under Somozadiktaturen ha omfattat över sextio procent av befolkningen.

Den allra största insatsen i en gigantisk ansträngning att lyfta Nicaragua ur ett medeltida mörker gjordes av ungdomar från högstadiet och universitetsstudenter. 120 000 ungdomar fick sitt livs chans.

Nyheter från Nicaragua har träffat en av dessa ljusbärare från 1980-talet, för att minnas. Han är alltså nicaraguan i varje fiber eller *pinolero* som det heter, numera väletablerad ingenjör, bosatt i 08-området och stöttepelare i Vänskapsförbundet. Namnet är Danilo Espinoza.

Danilo, du var ju bara en pojkspoling 1981, kunde du verkligen utan vidare kasta dig in i detta äventyr ute i de tropiska djunglerna för att lära bönderna att läsa?

– Sant, jag var bara 17 år och gick på La

Alfabetisörer på väg till en avlägsen by. I händerna har de fotogenlyktor för att få ljus till undervisningen.

Under parollen "Ljus över Nicaragua" skickade svensk arbetarrörelse lyktor till landet.

Salles yrkesskola i León. Jag hade fått en revolver av en sandinist och jag var med om gatu-striderna i offensiven mot nationalgardet 1979. Jag överlevde, men många kamrater dödades. Det var för att hedra de stupade kamraterna som vi ville vara med om kampanjen. Det var att fullfölja de drömmar vi haft om ett land där människorna kastat av sig både tyranniet och okunnigheten som var en del av det slaveri vi levt under i fyrtio år.

Och hur förberedde du dig för detta?

– För det första hade vi haft väldigt bra lärare i vår yrkesskola, La Salle, under de här åren. Verkligt engagerade för att göra oss medvetna och självständiga. De var visserligen religiösa, men de var anhängare av Pablo Freire och befrielse-teologin. De gick i shorts precis som vi elever. Men det är fel att tro att det bara var att packa ryggsäcken och dra iväg ut i skogen och göra kampanj. Planeringen av kampanjen tog ett helt år. Den leddes centralt av utbildningsministeriet med hjälp av kubanska experter från den kubanska revolutionen. Och från Brasilien fick vi Freire-tränade alfabetisörer. Den här utbildningen gjordes i fyra steg. Man började med teori och praktik i vardera fjorton dagar med de första brigadisterna. De delade sedan upp sig och ledde i sin tur seminarier för nya brigadister under en månad och så vidare. Till slut var ungdomen i hela landet mobiliserad.

– Men det första som vi var tvungna att göra var ju en folkräkning, en census, ute i landet, för att man skulle få en uppfattning om var någonstans insatserna skulle göras och om vilka resurser som krävdes för en så enorm kampanj. Alltså fick vi ett endagsseminarium

Danilo Espinoza är en av eldsjälarna i VFSN:s stockholmsavdelning.

FOTO: JUHA VILPPUNEN

om vad en census var för något och hur vi skulle sköta denna. Från vår skola var vi 300 elever som skulle vara ute en hel vecka och samlas in uppgifter om familjer, ålder och läskunnighet.

Det var tydligen ett populärt företag, hur tog ni er fram?

– Jag och mina kamrater åkte med buss till El Jicaral en bit norrut. Vi hade fått med oss formulär som skulle fyllas i och samlas in efter att vi gått igenom varje hus i kommunen. Så långt det fanns väg fick vi åka buss eller lifta med lastbil, men när vi kom till väglöst land uppåt bergen var det att gå med blankett-mappen och ryggsäcken med lite mat i en plåtburk, en kniv, ett plastskynke, en hängmatta och ett moskitnät.

Inga ormar?

– Nej, ingen fara. Med det var ibland riskabelt ändå. En dag skulle vi över en å. Det hade regnat uppe i bergen och vattnet kom forsande. De övriga i min grupp på fem hade tagit sig över med hjälp av en lina. Jag var nu sist och vadade ut efter linan, men när jag nått till mitten blev jag nerdragen under vattnet av

lära oss tålamod

ett träd som kom farande. Jag höll mig fast och lyckades få lite luft och kravla mig framåt. Jag var alldeles färdig när jag fick fast mark under fötterna och de andra kunde hala upp mig. Men efter en dag var vi torra igen och våra papper i ordning. Sedan tog vi oss tillbaka till El Jicaral utan större missöden.

Och när utvärderingen av census var klar efter några månader så skulle själva alfabetiseringen börja. Du anmälde dig förstås?

– Jovisst. Men först skulle vi gå igenom en månads utbildning med Freire-pedagogik och hälsolära. Jag kom med i fjärde utbildningssteget. Vi var tvungna att lära oss att respektera böndernas sätt att leva. Vi skulle ju bo och arbeta med dem. Vi var tvungna att lära oss tålamod och åter tålamod. Om en bonde blev uppretad skulle vi aldrig säga emot eller söka diskutera. De hade ju inga böcker eller papper eller klockor, så vi skulle ha med oss griffeltavlor, 50 gånger 50 centimeter, eller rita bokstäverna i sanden. En bonde hade aldrig sett en tandborste, en tvål eller en handduk. Sådant fick vi också klara oss utan. Gaffel och kniv var okända saker. Kalsonger existerade inte. De Coleman-lyktor som somliga fick donerade, från Sverige, var ju rena underverken, så länge det fanns fotogen. Det här var i början av mars och vi skulle vara borta till och med augusti. Jag var brigadledare för tio andra. Vi fick alla ut ett par jeans, en ljusblå skjorta och ett par stövlar, och så bar det iväg. När vi kom till huvudbyn, så gjordes en liten ceremoni med vackra löften och vi sjöng revolutionära sånger. Populärast var *Josefana va* som handlar om en käck flicka som var brigadist. Och byborna bjöd på *tiste* (majsvälling).

En revolutionär slogan som vi använde var: "Lär dig läsa så att inte patron stjäla dina pengar!"

En sak vi skulle lära ut var om binnikemas-kar och andra parasiter. Det var en stor plåga på landet och många barn blev undernärda på grund av parasiterna. Vi skulle förklara att man måste använda latriner för att inte sprida otyget genom att grisarna äter bajs i buskarna. Så hur man bygger en latrin var något som varje brigadist måste lära sig och sedan lära ut. Det där sammanhanget var inte så lätt att få de här fattiga bönderna att begripa. Inte ens i de stora byarna fanns det latriner. Först och främst var man tvungen att tillverka spadar.

Varför var det viktigt att bonden kunde läsa? Det fanns ju varken böcker eller tidningar däruppe i bergen?

– Jo, det var viktigt, för om en bonde gjorde dagsverken eller sålde något på torget, så måste han kunna läsa, skriva och räkna för att inte bli utnyttjad av bedragare eller av godsägaren. En revolutionär slogan som vi använde var: "Lär dig läsa så att inte patron stjäla dina pengar!" En annan revolutionär sanning som vi skrev på marken var: "Jorden tillhör den som arbetar".

Hur gick det med den religiösa kulturkrocken?

– Ja, bönderna trodde ju mycket på skrock, änglar, djävlar och jungfrun. Men vi hade lärt oss att respektera och aldrig vara översittare. Allt detta stod i vårt instruktionshäfte *Guia del Alfabetizador*.

Men klarade alla detta hårda liv utan madrass?

Det var somliga som saknade sin nallebjörn. Men det var säkert nyttigt att en gång ha fått blåsor i händerna av arbetet med hackan. Allt var inte bara hårt slit. Det var roligt att sjunga med barnen, att spela baseball eller jaga *iguana*s med slangbella.

Var du aldrig rädd?

– Jo, en gång var jag verkligen skraj. Vi hade ju hört att *milpas* börjat härja, att de hade dödat Georgino Andrade, en brigadist. I Estelí överföll de en grupp brigadister och sköt fyra, fem till döds. En förmiddag, när jag var en bit bort från huset, såg jag uppe på berget tre karlar som kom på häst åt vårt håll. *Milpas!* tänkte jag, och sprang i väg upp i skogen och gömde mig. Jag höll mig gömd tills de hade gett sig av. När jag kom ner till huset efter mörkret, sa min värd: Men var har du hållit hus? Mina

Allt var inte bara hårt slit. Det var roligt att sjunga med barnen, att spela baseball eller jaga *iguana*s.

bröder och don Simiön har varit här med ost och *rosquillas* (majskringlor).

Danilo, när du nu ser tillbaka på den här väldiga satsningen, på alfabetiserings-kampanjen och hör att analfabetismen i dag är på väg tillbaka, var det rätt det ni gjorde?

– Jag vet att av de 13 elever som jag hade i byn, så lärde sig hälften att skriva, läsa och räkna. Det höjde deras värdighet. Det är nog det bästa jag gjort.

Var har du revolvern?

– Jag lånade ut den och då blev den stulen...

Ingvar Enghardt

Förklaring:

► **Iguana**, en meterlång ödla som halstras och ätes med förtjusning.

► **Milpas**, Milicias Poulares Antisandinistas, många ur Somozas nationalgarde, en föregångare till *contras*, som utrustades och finansierades av USA.

Efter att alfabetiseringskampanjen avslutats samlas hundratusentals människor och firar utanför nationalförsamlingen.